

GENEL DEĞERLENDİRME

ABD eşikaltı ipotekli konut finansmanı piyasasında 2007 yılında yaşanan sorunların finansal piyasalar üzerindeki olumsuz etkileri 2008 yılında da devam etmektedir. Bu dönemde finansal istikrar gelişmiş ülke merkez bankalarının önceliği olmayı korumuştur. Öte yandan, gıda, enerji ve emtia fiyatlarında yaşanan hızlı yükselişe bağlı olarak gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkelerde enflasyon artış göstermekte, aynı zamanda büyüme oranları tüm dünyada yavaşlamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin küresel büyümeye olumlu katkısı ve bu ülkelere yönelik sermaye akışı devam etmekle birlikte, gelişmiş ülkelerdeki durgunluğun uzun sürmesi durumunda küresel ekonomi olumsuz etkilenebilecektir.

Ülkemiz gayri safi yurtiçi hasılasındaki büyüme, özellikle yılın son çeyreğinde küresel belirsizliklerdeki artışa bağlı olarak 2007 yılını yüzde 5'lik beklentinin altında, yüzde 4,5 düzeyinde tamamlamıştır. Diğer taraftan, özellikle enerji fiyatlarındaki yüksek artışların etkisiyle cari işlemler açığı artmaya devam etmiştir. Cari açık 2007 yılında da büyük ölçüde uzun vadeli sermaye girişleriyle finanse edilmiştir. Ancak, uluslararası piyasalardaki dalgalanmanın etkisi henüz belirsiz olduğundan, bu alandaki riskler önemini korumaktadır.

2007 yılında faiz dışı harcamaların vergi gelirlerinden daha fazla artmasına bağlı olarak konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlası hedefin altında kalmıştır. Buna karşılık, özelleştirme gelirlerinde görülen olumlu performans ile faiz giderlerinin öngörülenin altında gerçekleşmesi sonucunda merkezi yönetim bütçe hedefi tutturulmuştur. Kamu borç stokunun gayri safi yurtiçi hasılaya oranı azalmaya devam etmektedir. Ayrıca, Hazine'nin uygulamakta olduğu borçlanma stratejisi sayesinde faiz oranları ile döviz kurlarındaki dalgalanmalara duyarlı borç stoku payı düşmeye devam etmiştir.

Hanehalkının, finansal hizmetlere erişimindeki artışa işaret eden finansal yükümlülüklerinin GSYH'ye oranı artmakla beraber, bu oran halen AB ülkeleri ortalamalarının çok altındadır. Hanehalkı finansal yükümlülüklerinin büyük kısmı sabit faizli olduğundan faiz riski taşımamaktadır. Bununla birlikte, toplam tüketici kredileri içindeki payı sınırlı da olsa dövize endeksli tüketici kredilerinin artış göstermesi hanehalkının kur riskini artırmaktadır. Bu çerçevede, döviz geliri elde etmeyenlerin döviz cinsinden borçlanmaması gerektiği konusu önemini korumaktadır.

Hanehalkı yükümlülükleri içinde payı azalmakla birlikte faize tâbi kredi kartı bakiyeleri artmaktadır. Hanehalkının, kredi ihtiyacını diğer tüketici kredilerine göre faizi daha yüksek olan

kredi kartlarıyla karşılması borç geri ödeme kapasitesini olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle, kredi kartlarının bir ödeme aracı olarak kullanılması ve kredi ihtiyaçları için tüketici kredilerinin tercih edilmesi hanehalkının menfaatine olacaktır.

Firmaların 2007 yılında kaldıraç oranı düşmüş, kârlılık oranlarındaki artış eğilimi devam etmiştir. Brüt satışlardaki sınırlı artışa rağmen kârlılığın artışında finansman giderlerinin düşmesi etkili olmuştur. Özellikle imalat sanayi sektöründe finansman giderlerinin aktiflere oranının azalması ve faiz karşılama oranının artması bankacılık sektörü açısından firmaların borç geri ödeme kapasitesinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Yurtdışından kredi kullanımındaki artışa bağlı olarak reel sektörün pozisyon açıkları artmaya devam etmektedir. Döviz geliri olmayan firmaların döviz cinsinden borçlanmaması veya türev ürünleri kullanarak risklerini yönetmeleri önem taşımaktadır. Pozisyon açığı yüksek olan ancak döviz geliri olmayan firmalara kredi kullandırırken bankaların ihtiyatlı davranması riskleri azaltacaktır.

2007 yılında bankacılık sektörü büyümesini sürdürmüş, sektördeki yabancı payı artmıştır. Bankaların aracılık fonksiyonlarının gelişimini ve sektörün derinliğini gösteren mevduat ve kredilerin GSYH'ye oranı ile kredilerin mevduata oranı artmaya devam etmektedir.

Kredilerin bankacılık sektörü aktifleri içerisindeki payı artışını sürdürmüştür. Ancak, önümüzdeki dönemde kredi hacminin gelişimi uluslararası piyasalardaki gelişmelere ve dolayısıyla bankaların likidite tercihlerine bağlı olacaktır. Diğer yandan, temel olarak kredilerdeki artışın daha fazla olmasından kaynaklansa da tahsili gecikmiş alacak (TGA) dönüşüm oranındaki düşüş eğilimi devam etmekle birlikte, tüketici kredilerinin TGA dönüşüm oranında artış görülmektedir.

Bankacılık sektörünün açık pozisyon taşımama eğilimi devam etmektedir. Türk parası cinsinden kredilerin bir kısmının yabancı para kaynaklarla fonlanması nedeniyle oluşan bilanço içi açık pozisyon, bilanço dışında türev ürünlerle dengelenmektedir.

Küresel dalgalanmanın devam etmesi nedeniyle likidite riski önemini korumaktadır. Türk bankacılık sektörünün toptan fonlama kaynaklarına bağımlılığı görece düşük ve likidite yeterliliği oranları yasal oranların oldukça üzerinde olmakla birlikte, küresel piyasalara daha fazla entegre olan sektörün likidite yönetiminde daha ihtiyatlı davranması gerekmektedir.

Yaşanan küresel dalgalanma nedeniyle dünyanın önde gelen bankalarının yüksek zararlar açıklamasına karşın 2007 yılında Türk bankacılık sektörünün kârlılık performansı olumlu gelişme göstermiş ve sektörün gerek aktif, gerekse özkaynak kârlılığı artmıştır. 2008 yılı Mart ayında ise kârlılık performansında bir miktar düşüş gözlenmektedir. Sektörün sermaye yeterliliği rasyosu, artan kredi hacmi ve Basel II'ye yakınsama süreci çerçevesinde yapılan düzenlemelere bağlı olarak azalan bir eğilim izlemekle birlikte, 2007 yılında yasal sınır olan yüzde 8'in ve hedef rasyo olan yüzde 12'nin belirgin biçimde üzerinde gerçekleşmiştir. Senaryo analizleri sonuçlarına göre sektörün mevcut sermaye yapısının çeşitli şok varsayımları altında oluşabilecek kayıpları karşılayacak düzeyde olduğu görülmektedir.

Bankacılık sektörünün sağlamlığının bir göstergesi olarak izlenen Finansal Sağlamlık Endeksi, kârlılık, sermaye yeterliliği ve faiz riski endekslerindeki gerilemeye bağlı olarak 2008 yılı Mart ayında sınırlı bir düşüş göstermekle birlikte olumlu seviyesini korumuştur.

Küresel piyasalarda yaşanan dalgalanmanın devam etmekte olması, gıda, enerji ve emtia fiyatlarında yaşanan hızlı yükselişin enflasyonist riskleri artırması ve gelişmiş ekonomilerin karşı karşıya olduğu durgunluk tehdidi ülkemiz için önümüzdeki dönemde finansal istikrar açısından tüm ekonomik birimlerin kararlarında ihtiyatı elden bırakmaması gereğine işaret etmektedir. Küresel dalgalanmanın Türkiye ekonomisi üzerindeki etkileri hâli hazırda sınırlı kalmakla birlikte, dış finansmana bağımlı olan ülkemizin uluslararası risk iştahındaki olumsuz gelişmelerden etkilenmesi söz konusu olabileceğinden, dış kaynak temininin istikrarlı bir biçimde sürdürülebilmesi, risk primi artışlarının önlenmesi ve kırılganlıkların azaltılması için mali ve parasal disiplinin korunmasının kritik önemde olduğu düşünülmektedir. Tüm ekonomik birimlerin risk farkındalıklarını artırmaları ve gerekli önlemleri almaları risklerin sınırlandırılması ve mali piyasaların sağlıklı bir şekilde işlemesi açısından büyük önem arz etmektedir.